

Коробович Л.П.
начальник аналітично-
координаційного центру
Міжнародного економіко-
гуманітарного університету
імені академіка Степана
Дем'янчука, м. Рівне

Технологія використання моделі моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ

У статті розглянуто технологію використання моделі моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ.

Ключові слова: технологія, модель, моніторинг.

The technology of the training process effectiveness monitoring model usage in the system of private HEI educational management is considered in the article.

Key words: a technology, a model, a monitoring.

В статье рассмотрена технология использования модели мониторинга результативности учебного процесса в системе педагогического менеджмента частных ВУЗов.

Сучасні вимоги до якості діяльності вищого навчального закладу зазначили **проблему** розробки відповідних моделей моніторингу та технології їх використання.

Недостатність належного досвіду вищої школи та відповідних **наукових досліджень** обумовлюють повільність спрямованої переорієнтації керівників вищих навчальних закладів (ВНЗ) з традиційного управління за процесом на інноваційне для нашої країни управління за результатом – отримання конкурентоспроможного випускника.

Вивченню моніторингових технологій приділяють увагу вітчизняні та зарубіжні науковці, серед яких Г.Дмитренко [2], М.Дороніна [6], В.Єлисеєва, Т.Єсенкова [1], В.Кальней [7], Ю.Конаржевський [3], С.Мітіна [1], З.Рябова [4], С.Шишов [7]. Так, Г.Дмитренко розкриває питання стратегічного менеджменту в

освіті й механізм розробки кваліметричних технологій оцінки якості забезпечення освіти. Однак це розглядається на прикладі загальної середньої освіти. В.Єлисеєва, С.Мітіна, Т.Єсенкова досліджують діагностичні й моніторингові процедури в управлінні освітнім процесом. Ю.Конаржевський характеризує принципи і функції менеджменту у внутрішкільному управлінні, що частково можна використати у вищій школі. М.Дороніна, З.Рябова розробляють технологію наукових досліджень у вищій та загальноосвітній школі, використання якої дає змогу алгоритмізувати науковий пошук й підвищити науковий рівень застосування моніторингу результативності навчального процесу в управлінській практиці. Найбільш близькими до теми дослідження є роботи С.Шишова та В.Кальней з технології моніторингу якості освіти, але всі розробки виконані на прикладі загальноосвітньої школи.

Отже, наукові праці щодо технології використання моделі моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ *практично відсутні*.

Метою поданої статті є опис технології використання розробленої і представленої нами у попередніх статтях моделі моніторингу результативності навчального процесу та характеристика запропонованого нами навчального плану підготовки адміністративних та педагогічних працівників ВНЗ до застосування цієї технології.

Технологія – слово грецького походження, що в оригінальному перекладі означає „знання про майстерність” [5]. Майстерність має інтуїтивний характер, а технологія ґрунтується на закономірностях наукових знань. Ці знання мають бути системними і створювати уяву про цілісність дій щодо вироблення певного продукту. Тому технологію застосування моделі моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ можна визначити як системну діяльність з відповідним методичним супроводом, що представлена у формі програми, плану, алгоритму, які дають змогу уявити процесуальну характеристику діяльності та поетапного досягнення результату.

Виділимо алгоритм діяльності щодо застосування розробленої нами моделі,

яка має чотири компоненти: методологічний, змістовий, технологічний та прогностично-регулятивний. Перш за все зазначимо, що цю діяльність мають виконувати різні суб'єкти [4]. Так, методологічний та змістовий компоненти є прерогативою вченого, який здійснює наукову розробку інструментарію моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ. Останні два компоненти здійснюються у навчальному процесі вищого навчального закладу, тому їх виконують керівники відповідних підрозділів ВНЗ, науково-педагогічні працівники, студенти, громадськість.

Алгоритмом діяльності вченого має бути: постановка мети; добір відповідних літературних джерел; аналітичний огляд наукових праць щодо результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ; виділення теоретичної основи та побудова власної концепції результативності навчального процесу вищого навчального закладу; створення відповідного інструментарію моніторингу результативності навчального процесу ВНЗ: виділення умов, процесу і результату навчання у вищому закладі освіти; встановлення параметрів, факторів, критеріїв їх оцінки; визначення шкали бального оцінювання ступеня проявлення критеріїв; оформлення кваліметричної субмоделі результативності навчального процесу в приватних ВНЗ.

Методичним супроводом діяльності науковця є система емпірико-теоретичних методів дослідження.

Емпіричні – для визначення сутності моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ. А саме: пошук й аналіз наукової літератури; виділення необхідних теоретичних знань: теорії педагогічного менеджменту; наукові принципи, форми й методи здійснення моніторингу в системі педагогічного менеджменту; закономірності, принципи й особливості навчального процесу приватного ВНЗ; управління соціально-педагогічними системами, системного та кваліметричного підходу, педагогічного моделювання та проектування; аналіз існуючої практики моніторингу навчального процесу ВНЗ; ознайомлення з нормативними, інструктивно-методичними матеріалами, документацією приватних ВНЗ, навчальними планами, програмами,

рекомендаціями щодо акредитації спеціальностей тощо.

Теоретичні: аналіз, синтез, індукція, дедукція, методи системного аналізу, теоретичне моделювання, теоретичні загальнонаукові методи: узагальнення, абстрагування, класифікація, теоретичний аналіз різноманітних джерел інформації для розробки власної концепції й обґрунтування моделі моніторингу результативності навчального процесу приватних ВНЗ на основі кваліметричного підходу.

З метою вивчення наявного стану та динаміки змін у розвитку навчального процесу при апробації розробленої моделі використовуються такі методи: педагогічне спостереження; усне опитування (бесіда, інтерв'ю), письмове опитування відкритого та закритого типу (анкетування); жестикування (тести перевірки рівня навчальних досягнень студентів.).

Зробивши стислий огляд технологічних аспектів діяльності вченого щодо виокремлення методології та розробки змісту моніторингу результативності навчального процесу ВНЗ та його формалізації у кваліметричній субмоделі, зупинимося більш детально на технологічній складовій застосування моніторингових процедур (табл.1).

Таблиця 1

ТЕХНОЛОГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ реалізації моніторингу результативності навчального процесу приватного ВНЗ	
<p><i>Демократизація моніторингових процедур :</i></p> <p>– періодичне оновлення вагомості факторів субмоделі моніторингу результативності навчального процесу приватного ВНЗ.</p>	<p><i>Здійснення моніторингу результативності навчального процесу приватного ВНЗ :</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – підготовчий етап; – діагностико-регулюючий етап; – прогностичний етап. <p>Використання програмного продукту та комп'ютерної техніки для автоматизації рутинних підрахунків та побудови діаграм.</p>

Як бачимо з таблиці, реалізація моніторингу має дві частини: періодичне оновлення вагомості факторів кваліметричної субмоделі результативності навчального процесу приватного ВНЗ та здійснення моніторингу результативності навчального процесу приватного ВНЗ, що складається з підготовчого, діагностико-регулюючого та прогностичного етапів.

Важливим у технологічній діяльності як вченого, так і практика є певний

порядок вироблення висновків (або прийняття рішень). Наука пропонує американський підхід, який складається з діагнозу проблеми, формулювання критеріїв та обмежень, виявлення й оцінки альтернатив, остаточного висновку [1]. Дотримуючись у виробленні рішень зазначеному підходу, ми використовували також японський досвід, який має свою систему прийняття рішень [3].

Особливості цієї системи полягають в наступному:

- ↪ підготовка документу з вирішення сформульованої проблеми;
- ↪ знайомство з цим документом всіх зацікавлених осіб;
- ↪ отримання документу працівником, підпис та внесення зауважень, пропозицій, які працівник вважає доречними й потрібними;
- ↪ повернення документу керівникові для узагальнення, схвалення та підписання.

Незалежно від того, що документ схвалює керівник, це рішення належить всім, хто брав участь у його розробці. Така система потребує, щоб рішення було прийняте всіма. Якщо є заперечення, то документ повертається на доробку ініціатору. Таким чином, висновок робиться шляхом досягнення консенсусу.

Це відбувається шляхом застосування методу Дельфі. Отже, можна зазначити, що балансування інтересів передбачає узгодження напрямків діяльності всіх, хто причетний до забезпечення результативності навчального процесу ВНЗ. Таким чином, створюючи методологічну основу використання розробленої моделі моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ, ми спиралися на провідні ідеї американських і японських дослідників, але розуміли, що для українських працівників доцільно використовувати „жорсткий менеджмент”, поєднуючи врахування соціальної інформації з остаточним прийняттям одноосібного рішення з боку керівництва відповідних підрозділів ВНЗ.

Впровадження моніторингу результативності навчального процесу ВНЗ проводиться за певним алгоритмом, який і передбачає попередню спеціальну підготовку керівників та педагогічних працівників приватних вищих навчальних закладів.

Для цього нами були розроблені навчальний та навчально-тематичний плани і програма відповідного спецкурсу.

Назва спецкурсу „Організація та впровадження моніторингу результативності навчального процесу в приватних ВНЗ III-IV р.а.”

Метою спецкурсу є створення теоретичної та практичної бази у педагогічних працівників щодо організації та проведення моніторингу результативності навчального процесу в приватних ВНЗ.

Спецкурс розрахований на адміністрацію, керівників підрозділів, науково-педагогічних працівників приватних вищих навчальних закладів.

Всього для проведення спецкурсу виділяється 24 години на кожну категорію педагогічних працівників, з них 11 на лекції, 3 на семінарські заняття та 10 на практичні заняття (табл. 1).

Таблиця 1

Навчальний план спецкурсу „Організація та впровадження моніторингу результативності навчального процесу в приватних ВНЗ III-IV р.а.”

№/№	Назва модулю	Кількість годин /види занять			
		Всього	Лекц.	Сем.	Прак.
1.	Еволюція та особливості діяльності приватних ВНЗ III-IV р.а.	4	2	2	–
2.	Теоретичні основи моніторингу як функції педагогічного менеджменту	4	2	–	2
3.	Інструментарій моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ	4	2	–	2
4.	Система педагогічних умов та технологія моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ	8	2	-	6
5.	Організація діяльності маркетингово-моніторингового підрозділу у приватних вищих навчальних закладах	4	1	1	2
Усього		24	9	3	12

Навчально-тематичний план включає наступні теми та види занять:

Перший модуль „Еволюція та особливості діяльності приватних ВНЗ III-IV р.а.” розкривається двома темами: „Передумови виникнення та розвиток вищих навчальних закладів недержавної форми власності в Україні” – лекція 2 год.; „Особливості діяльності приватних ВНЗ та існуюча практика їх врахування в навчальному процесі” – практичне заняття – 2 год.

Другий модуль „Теоретичні основи моніторингу як функції педагогічного менеджменту” має також дві теми: „Сутність педагогічного менеджменту та його функції в організації навчального процесу ВНЗ” – лекція 2 год; „Сутність моніторингу результативності навчального процесу та його зв’язок з функціями педагогічного менеджменту й моніторинговими дослідженнями” – практичне заняття – 2 год.

Третій модуль „Інструментарій моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ” включає такі теми: „Різні підходи до вимірювання в моніторингових процедурах” – лекція 1 год; „Використання кваліметричного підходу щодо оцінки якості процесів” – лекція 1 год.; „Сутність та механізм факторно-критеріального моделювання” – практичне заняття – 2 год.

Четвертий модуль „Система педагогічних умов та технологія моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ” передбачає розгляд наступних тем: „Система педагогічних умов успішного моніторингу результативності навчального процесу в системі педагогічного менеджменту приватних ВНЗ” – лекція 2 год; „Створення факторно-критеріальної моделі результативності навчального процесу ВНЗ, орієнтованого на державні та ринкові вимоги” – практичне заняття – 2 год.; „Поточний контроль та регулювання процесу навчання студентів з урахуванням державних стандартів та результатів маркетингових досліджень” – практичне заняття – 1 год.; „Методика прогнозування розвитку перспективних напрямів діяльності ВНЗ” – практичне заняття – 1 год.; „Використання спеціально розробленого програмного продукту й комп’ютерної техніки для автоматизації рутинних підрахунків та побудови діаграм”

– практичне заняття – 2 год..

П'ятий модуль „Організація діяльності маркетингово-моніторингового підрозділу у приватних вищих навчальних закладах” складається з двох тем: „Структура і документальне забезпечення діяльності маркетингово-моніторингового підрозділу ВНЗ III-IV р.а.” – лекційно-семінарське заняття – 2 год.; „Порядок створення маркетингово-моніторингового підрозділу у приватних вищих навчальних закладах” – практичне заняття – 2 год.

Таким чином, виходячи із викладеного, ми виділяємо наступним *завдання* розробки кваліметричних моделей діяльності структурних підрозділів ВНЗ, оцінки складових освітнього процесу та методики їх використання на основі змагальності.

Література

1. Диагностика и мониторинг в управлении образовательным процессом: Метод. Пособие / Под ред. Т.Ф.Есенковой, С.Н.Митина, В.В.Елисеева. – Ульяновск: ИПК ПРО, 2000. – 60с.
2. Дмитренко Г.А. Стратегический менеджмент в системе образования: Уч. пособ. – К.:МАУП, 1999. – 176 с.
3. Конаржевский Ю.А. Менеджмент и внутришкольное управление / М.: Центр «Педагогический поиск», 2000. – 224 с.
4. Рябова З.В. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів загальноосвітнього навчального закладу: Науково–методичний посібник. – Х.: Гімназія, 2004. – 72 с.
5. Словник іншомовних слів / За Солі О.С.Мельничука. – К.: „Українська радянська енциклопедія”, 1985. – 968 с.
6. Технологія наукових досліджень (схеми та приклади): Навч. посібник /Укладач М.С.Дороніна. – 2-е вид., випр. і доп. – Х.: ВД „ІНЖЕК”, 2006. – 104 с.
7. Шишов С.Е., Кальней В.А. Технология мониторинга качества образования в школе. – М.: Рос. пед. агентство, 1999. – 354 с.